

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ ATATÜRK İLKELERİ İLİŞKİN ALGI DÜZEYLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Murat KEÇE¹

ÖZET

Bu araştırmayla sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Atatürk ilkelerine yönelik algılarının hangi yönde ve ne düzeyde olduğunun belirlenmesi amaçlanmaktadır. Çalışma grubu, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde öğrenim gören 435 öğretmen adayından oluşmaktadır. Betimsel bir alan araştırması olan çalışmada, nicel araştırma yöntemine göre hareket edilmiştir. Araştırma sonuçlarından ulaşılan bulgulara göre; öğretmen adaylarının Atatürk ilkelerine ilişkin algılarının olumlu yönde olduğu tespit edilmekle birlikte devletçilik ve laiklik ilkelerine karşı olumsuz ve yanlış bir algılarının olduğu, söz konusu iki ilkenin hangi nitelikleri taşıdığı tam olarak bilinmediği tespit edilmiştir. Kadın öğretmen adaylarının erkeklere nispeten algı düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Cumhuriyetçilik, milliyetçilik ve laiklik ilkelerine yönelik katılımcı algılarının sınıf düzeyi ile paralel olduğu, sınıf düzeyi yükseldikçe adı geçen ilkelerin daha doğru algılandığı; devletçilik ilkesinin ise sınıf düzeyi ile ters orantılı olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Atatürk ilkeleri, sosyal bilgiler öğretmen adayları, algı düzeyleri

EVALUATION OF THE PERCEPTION LEVEL OF SOCIAL STUDIES TEACHER CANDIDATES ABOUT ATATURK'S PRINCIPLES

ABSTRACT

The extent of preservice teachers' perceptions of the principles of Atatürk comprises a concern. This research aims to determine teacher candidates' perception levels of the principles of Atatürk in which direction and to what extent. The study group consists of 435 teacher candidates that are studying in the social studies education department in Gazi Faculty of Education / Gazi University in 2012-2013 academic years. The research is a

¹ Araş. Gör. Dr. Giresun Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, muratkece5@gmail.com

descriptive field study which is based on quantitative research method study. According to the data collected by the survey results; while the teacher candidates' perceptions about principles of Atatürk are positive in general, it has been determined that participants have incorrect and wrong perceptions about secularism and statism which are amongst the principles of Atatürk and it is not known that which attributes do these two principles have. Female teacher candidates have relatively higher level of perception compared to men. It has been also determined that; participatory perception of republicanism, nationalism and secularism is in line with the level of class, the higher grade level the more accurately principles are perceived, the principle of statism is perceived inversely to the level of the class.

Keywords: Atatürk's principles, social studies teacher candidates, levels of perception.

GİRİŞ

Laik ve demokratik Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk, ileri görüşlü bir devlet adamı olarak fert ve toplum hayatımızın her alanında sayısız yeniliklere imza atmış ve ülkenin her açıdan yükselebilmesi için birçok ilkeleri de hayata geçirmiştir. Ulu Önder Atatürk'ün ortaya koyduğu ve Türk halkının benimsemesini arzuladığı ilkelerin onun karakterinin bir yansıması olduğu görülmektedir. Her bir ilke, Türk milletinin kendisini tanımasını, gelişmesini, millet şuuru kazanmasını sağlayacak nitelikte bir özelliğe sahiptir. Örneğin, milletin fertlerine vatan sevgisi, tarih şuuru kazandırmak için milliyetçilik ilkesi altında önemli durumlara işaret edilmektedir. *“Türk milletinin tarihi sadece Osmanlı Tarihinden ibaret değildir. Türk'ün tarihi daha eskidir ve bütün milletlere kültür çağı açmış olan millet, Türk milletidir. Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır”* sözleri milliyetçilik ilkesine atfen söylenmiş sözler olarak görülmektedir (Kubalı, 1973: 111-112). Diğer taraftan Atatürk ilkeleri, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin temel ilkelerini ortaya koyması yanında Türk milletinin yeni devletini ilelebet yaşatabilmesi için sahip olması gereken temel özellikler ile yerine getirilmesi gereken sorumlulukları da ifade etmektedir (Doğan, 2011: 309-311). Atatürk ilkeleri, yalnızca Türk milletinin ülke sınırları içerisinde uygulandığı bir düşünce sistemi değil, tüm dünya ülkelerinin toprak bütünlüğüne saygılı bir dünya görüşünü de dile getirmektedir. İşte bu yüzden Atatürk'ün ilkeleri evrensel bir dünya görüşü olarak kabul edilmektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarından günümüze kadar bir devlet politikası olarak uygulanan Atatürk ilkeleri, bugün olduğu gibi yarın da Türk milletinin yol haritası olmaya devam edecektir. Bu anlamda ilköğretim,

ortaöğretim ve yüksek öğretim kademelerinde *Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük* dersleri adı altında ilkeler ve dayandığı tarihi temeller öğrencilere aktarılmaktadır (Palazoğlu, 1996). Adı geçen derslerin eğitimini alan genç neslin Atatürk ilkelerine uygun kişilik özelliklerine sahip bireyler olması beklenmektedir. Dolayısıyla Atatürkçülük ve Atatürk ilkelerine ilişkin kazanımların istenilen düzeyde öğrencilere kazandırılması noktasında öğretim kademelerine önemli sorumluluklar yüklenmektedir.

Gelecekte öğretmenlik mesleğine adım atıp yeni nesilleri imar edecek olan öğretmen adaylarının -ki Atatürk'ün ifadesiyle *yeni nesil öğretmenlerin eseri olacaktır*- Atatürk ilkelerinin felsefi alt yapısını doğru anlamları gerekmektedir. Bir öğretmenin meslek hayatı boyunca 1000'in üzerinde öğrenci yetiştireceği göz önüne alındığında, öğretmen adaylarınca bu ilkelerin yanlış anlaşılmasının doğuracağı olumsuz sonuçlar tamir edilmesi güç tahribatlara neden olacaktır. Bu açıdan ilköğretim öğrencilerinin Atatürk'le ve onun ilkeleriyle ilk tanıştığı derslerden biri olan sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin Atatürk'ün fikri yansıması olan ilkeleri anlamış ve özümsemiş olmaları gerekmektedir.

Atatürk İlkeleri Nelerdir?

Türk inkılâbının fikri, gücü ve dayandığı esaslara Atatürk ilkeleri denir. Bu ilkeler şunlardır: Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Laiklik, Devletçilik, İnkılâpçılık. Önce cumhuriyet halk fırkasının tüzüğüne sonra da 5 Şubat 1937'de Türkiye Cumhuriyeti'nin temel özellikleri olarak Anayasaya girmiştir. Günümüzde de çağdaş ve modern Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin güvencesi olarak Anayasa'daki yerini korumaktadır (Yalçın, 2008: 420-423).

1. Cumhuriyetçilik

Arapça kökenli bir kelime olan cumhuriyet; halk, ahali, kalabalık demektir ve toplu halde bulunan kavim veya milleti ifade etmek için kullanılır (Turan ve diğerleri, 2011: 252). Eski Türklerde devlet başkanlığı yetkisinin meşruluğu “karizmatik” diye anılan, Tanrı bağıışı telakkisine dayanıyordu. Günümüzde halkın oylarıyla beliren milli irade, eskiden tanrının ilahi gücünü bir şahsa yansıtarak onu kutsal idare kabiliyeti ile donattığı inancına bağlanmaktaydı. Diğer taraftan kut anlayışı gereği son söz hükümdarın (kağan, padişah, hakan) olsa da eskiden hüküm sürmüş Türk devletlerinin tamamında devletin yönetici sınıfını oluşturan “Kurultay” toplantıları yapılır ve devletin yönetimi, ülkenin korunması, halkın huzurlu yaşamasını ilgilendiren konularda kararlar alınırdı. Bu anlamda Türk halkının geçmişten beri cumhuriyetin

ilkelerini yansıtabilecek bir yönetim anlayışı ile yönetildiği düşünülmektedir (Kafesoğlu ve Saray, 1983: 32-35). Atatürk ise cumhuriyeti, milli hâkimiyet temeline dayanan bir halk hükümeti olarak görür ve vatandaşın devlete, devletin de vatandaşa karşı hak ve görevlerini en iyi şekilde düzenleyen yönetim şekli olarak benimser. Ayrıca iktidar partisi karşısında serbestçe teşkilatlanabilen görüşlerini açıklayabilen, seçimlere katılabilen bir veya birkaç muhalefet partisinin bulunması cumhuriyetin özü olan demokrasinin başta gelen unsurlarındandır (Aytepe ve diğerleri, 2003: 419-430). Taşkıran'a (1994) göre Atatürk, milli egemenlik ilkesini millete mal etmek isteyen ilk Türk lideridir. O'nun bu ilkesi cumhuriyet rejimiyle şekillenmiştir. Demokrasi ve milli egemenlik ilkesi, Atatürk'ün hayatı boyunca üzerinde durduğu bir husustur.

2. Milliyetçilik

Millet, en gelişmiş toplum düzeni olarak, insanlık ailesi içerisinde, tarihi aşamalardan geçerek oluşmuş gerçek ve ileri bir toplum düzenini ifade eder. Başka bir anlatımla her şeyden önce, ortak bağları olan, herhangi bir esas etrafında toplanmış insan topluluğudur (Kubalı, 1973: 112). Gökalp'a (1976) göre ise millet, aralarında tarih, dil, soy, kültür, din ve ülkü birliğinin yanında bir arada yaşama arzusu olan insan topluluğudur. Fertlerin toplumca sevgi, saygı hislerini canlı tutan ve gerekli anlarda karşılık beklemezsizin dayanışmayı sağlayan duygu ortaklığının mevcudiyeti milliyetçilik olarak adlandırılmaktadır. Dil birliğinin bir milleti ayakta tutan ve milliyetçiliğin en önemli unsuru olduğu da vurgulanmaktadır (Kafesoğlu ve Saray, 1983: 12). Gül'e (1995) göre ise milliyetçilik, millet duygusu olarak bir millete mensup kişilerin, tarihlerindeki başarılı ve sıkıntılı günlerine saygıyı gerektirir. Milliyetçilikte ortak geçmişe ve geleceğe saygı ve bağlılık esastır. Ayrıca milliyetçilik, aynı millete mensup olan insanların milli bir devlet kurmalarının yanında devleti ve milleti güçlü kılmayı öngörür (Turan ve diğerleri, 2011: 260-261). Atatürk'ün milliyetçilik anlayışının gerçek amacı, Türk milletinin her alanda yükselmesinin sağlanmasıdır. Bununla birlikte Atatürk'ün milliyetçilik anlayışı ırkçılık esasına dayanmamaktadır. Yine Atatürk milliyetçiliğinde dini, dili, ırkı ve mezhebi ne olursa olsun herkesi eşit şekilde değerlendiren bir anlayış hâkimdir (Doğan, 2011: 314).

3. Halkçılık

Bu ilke, milliyetçiliğin doğal sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Kafesoğlu ve Saray'a (1983: 23) göre halkçılık, Türk milletinin saadeti için çalışmaktan ibaret bulunduğuna göre, her milliyetçi, halkçı olmak durumundadır. Atatürk ilkelerinden biri olan halkçılık ilkesinin temel dayanak noktası, halkı oluşturan

fertlerden birinin bir diğerine üstünlüğünün olmaması ve devletin devamlılığı için halkı oluşturan fertlerden herkesin birbiriyle iyi ilişkiler kurma arzusu içinde olmasıdır. Başka bir tanımda ise halkçılık, bireyler arasında hiçbir fark ve ayrılık gözetmemek, topluluk içinde ayrıcalık kabul etmemek ve halk adı verilen tek, eşit bir varlık tanımak görüş ve tutumdur (Eraslan, 2003: 150-157). Atatürk'ün yapılan inkılâpları "*milletin selameti namına, hak namına*" yapıldığını belirtmesi, halka verdiği önemi göstermektedir. Halkçılık ilkesinin tam işleyebilmesi için devletin; halkını kucaklayan, sıkıntılarını çözmek için çalışan, toplumsal ve bireysel anlamda, her alanda bütün vatandaşlarının hayatını güvence altına almayı amaçlayan bir sosyal devlet modeli anlayışıyla idare edilmesi gerekmektedir. (Dönmez ve Yazıcı, 2008: 99). Atatürk'ün halkçılık prensibinin temelinde "*Herşey halk için ve halkla beraber*" görüşü hâkimdir. Yine O'nun halkçılık anlayışı, sosyal adalete, sosyal güvenliğe, toplumun zayıf kesimlerinin korunmasına ve güçlendirilmesine adil bir gelir dağılımına (herkesin hak ettiği geliri elde etmesi) dayanmaktadır (Doğan, 2011: 316). Özden'e (2006) göre Atatürk'ün "*Kanunlar önünde mutlak bir müsâvat kabul eden ve hiçbir ferde, hiçbir aileye, hiçbir sınıfa, hiçbir cemaate imtiyaz tanımayan fertleri, halktan ve halkçı olarak kabul ederiz.*" ifadesi, hâkimiyetin kaynağını millete vermekle cumhuriyetçi siyasete, halkı imtiyazsız, kaynaşmış bir kitle olarak tasvir etmekle de dayanışmacı bir toplum görüşüne cevaz vermektedir. Esasen Türk milliyetçi halkçılığı tesanütçü-korporatist-dayanışmacı bir ideolojik içeriğe sahiptir.

4. Devletçilik

Devletçilik, devlet yetkilerinin artması, genişlemesi, kamu hizmet ve faaliyetlerinin yayılmasıdır (Eroğlu, 1989: 5). Bir başka tanımda devletçilik; ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmanın özelliklerini gösteren, niteliklerini belirten bir politik uygulama ve uygulamaya yön veren temel bir ilkedir. Bir ekonomik kalkınma modeli olarak devletçilik, toplum yararına yaygın hizmetleri öngörür (Turan ve diğerleri, 2011: 263-264). Atatürk'ün devletçilik anlayışında devlet, özel teşebbüsün yatırımlarda bulunmasını engellemez aksine özel teşebbüsün gücünün yetmediği yerde onu destekler. Devletçiliğin günün ekonomik ihtiyaçlarına göre ayarlanması gerektiğine işaret etmiştir (Tüzün ve Safran, 1998: 3). Atatürk'ün devletçilik anlayışı, fertlerin özel teşebbüslerini ve kişisel faaliyetlerini esas tutmak; fakat büyük bir milletin ve geniş bir memleketin bütün ihtiyaçlarını ve birçok şeylerin yapılmadığını göz önünde tutarak, özel teşebbüs güçlenene kadar memleket ekonomisini devletin eline almaktır (Palazoğlu, 1996: 199).

Devletçilik ilkesi tarihsel süreçte incelendiğinde ise özellikle 1950 yılından sonra üzerinde en fazla tartışılan konulardan biri haline gelmiştir. Bu yıllarda dünyada ağırlığını hissettirmeye başlayan liberal görüşlerin etkisiyle, devletçilik ilkesinin aksi uygulamalara girilmiştir. Bununla birlikte Atatürk döneminde temelleri atılan, teorik ve pratik alt yapısı oluşturulan devletçi model, uzun yıllar Türkiye'nin kalkınmasında önemli rol oynamıştır. 1980'lerden sonra yine dünyadaki gelişmelere paralel olarak devlet müdahaleciliği de gözden düşmüştür. Ancak Türkiye'nin bölgeleri arasında kalkınma ve sanayileşme farklarının bulunması, ulusal ekonominin korunması, Türkiye'nin geleceğini yakından ilgilendiren doğal kaynakların kullanılması gibi nedenlerle devletçiliğin ve devletin zaman zaman ekonomiye müdahalelerde vazgeçilmez bir ekonomik politika tercihi olarak varlığını koruyacaktır. Fakat devlet müdahaleciliğinin sınırları zamanla zamana ve koşullara göre artabilir ya da azalabilir (Kılıçkaya, 2008: 540-542).

5. Laiklik

Laiklik, din ile dünya ve din ile devlet işlerinin ayrılması manasını anlatan bir tabirdir ve bunu dinsizlik manasında anlamak çok yanlıştır (Dönmez ve Yazıcı, 2008: 98). Pamak'a (2004) göre laiklik, yalnızca din ile devlet ayrılığı değil, aynı zamanda devletin dini çevreleri kontrol altına almasıdır. Atatürk'ün laiklik ilkesi ışığında vermek istediği mesaj ise, devletin değil insanların bir dine mensup olduğu dolayısıyla herkesin dinini özgürce yaşayabildiği bir toplum oluşturmaktır. Farklı dini inançtan olanların ötekileştirilmediği, fertlerin birbirinin dini inancına ve dinsel kimliğine saygılı olduğu bir toplum oluşturmak laiklik ilkesini en iyi şekilde açıklamaktadır. Ayrıca laiklik, Türk milletinin maddi, manevi ve fikri yapısını modernleştirmeyi amaçlamanın yanında din adına yapılan şahsi istismaların önüne geçilmesini ve milleti modernleştirme, akıl, mantık ve bilimin ışığında düşünce ve davranış geliştirme amacındadır (Turan ve diğerleri, 2011: 265-266). Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliği altına aldığı ülkelerde yaşayanların din, dil, örf ve adetlerine müdahalede bulunmaması ve farklı etnik kökenden ve dinden gelen bu insanlara geniş bir din ve vicdan hürriyeti tanınması, laikliğin Türk milleti ve devlet geleneğinde geçmişten beri uygulandığının kanıtı olarak gösterilebilir (Yılmaz ve diğerleri, 1998: 323-325). Atatürk'e göre ise "*Din ve mezhep, herkesin vicdanına kalmış bir iştir. Hiçbir kimse, hiçbir kimseyi ne bir din, ne de bir mezhep kabulüne zorlayabilir. Din ve mezhep, hiçbir zaman politika aleti olarak kullanılamaz*" (Kılıç, 1955: 55).

6. İnkılâpçılık

Kurucu ve yapıcı bir zihniyetle modern cemiyet hayatımızda yeni ilerleme ve gelişmelere imkân hazırlama manasında kullanılan inkılâpçılık, Atatürk'ün diğer ilkelerini de içinde barındıran genel ve ana bir ilke olarak kabul edilmektedir (www.ataturkdevrimleri.com/yazi-51-inkilapcilik-ilkesi.html). Atatürk, inkılâpların nedenini şu şekilde açıklamaktadır: “*Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılâpların gayesi, Türkiye Cumhuriyeti halkını tamamen çağımıza uygun ve bütün mana ve biçimiyle medeni bir toplum haline ulaştırmaktır*” (Palazoğlu, 1996: 305). Atatürk'ün inkılâplarındaki temel hedefler, insanların düşünce yapılarını yeniliğe açık bir zihin yapısına sahip olacak şekilde değiştirmenin yanında topluma hizmet eden kurum ve kuruluşların da çağın gerektirdiği bilim ve teknolojiyi yakalamasıdır (Aytepe ve diğerleri, 2003: 473-476). Atatürk'ün inkılâpçılık ilkesinin özü O'nun şu sözleriyle daha net anlaşılacaktır: “*Ben asla doktrin istemem. Doktrinler insanları ve toplumları bir noktada dondurup bırakırlar, şartlandırır, birtakım kırılması son derece güç kalıpların içine sokarlar. Bu nedenle diyorum ki, doktrin istemem, donar kalırız; biz yürüyüş halindeyiz. Devamlı yürüyecek, devamlı gelişecek, devamlı mutluluklar arayıp bulacağız. Türk milleti buna layıktır*” (Gökçen, 1982: 161). Atatürk'ün bu sözleri onun sürekli yenilik ve gelişmeye açık bir kişilik olduğunu yansıtan ifadelerdir.

Atatürkçülüğün temel ilkeleri olan Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Devletçilik, Laiklik ve İnkılâpçılık aynı zamanda, Türk milletinin birer toplumsal değeri durumundadır. Bu sebeple, Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve onun varlığının devamı için, hem bu değerlerin (ilkelerin) bizzat kendilerinin, hem de bu ilkeler vasıtasıyla devlet ve toplum hayatına girmiş olan çeşitli konuların, bu kapsamda; cumhuriyet ve onun kazanımları, millet ve onun değişik vasıfları, Türk halkı ve ona ait hususlar, devlet, devletçilik ve özellikleri, laiklik ve laiklik ile ilgili hususlar, inkılâplar ve getirdikleri, gibi konuların öğretilmeleri son derece önemlidir. Dolayısıyla, konuya bu açıdan bakılmalı ve ilkelerin bizzat kendileri ile birlikte, içerdikleri hususların kazandırılmasına da dikkat edilmelidir (Dönmez ve Yazıcı, 2008: 208). Ancak bu ilkelerin öğretiminin yapıldığı Atatürk ilkeleri ve İnkılâp tarihi derslerinin ezberci bir zihniyetle sürdürülen dersler olduğu düşünülmektedir. Derste verilen bilgilerin içeriğinin ve sunuluş biçiminin hiç değişmediği ve bir süre sonra ilgi çekici olmaktan çıktığı belirtilmektedir. Bu da yüksek öğretim sıralarında verilecek olan derse ön yargı ile başlanması ve dersten beklentinin oldukça düşük olması ile sonuçlanmaktadır. Ayrıca yapılan çalışmalar, ezbere dayalı eğitim sisteminin öğrencileri araştırma ve inceleme becerisinden

uzaklaştırdığını da göstermektedir (Doğaner, 2005: 285). Bu konuyla ilgili olarak Emiroğlu (2006:115-117) tarafından ilköğretim düzeyinde inkılâp tarihi ders konularının öğretimi üzerine yapılan çalışmada eğitim-öğretim sürecinde farklı öğretim tekniklerinden yararlanılmasının gerekliliği üzerinde durulmuştur. Ayrıca Atatürk ilkeleri ve inkılâp tarihi derslerinde gerçekleştirilen etkinliklerin sadece çocuğu meşgul edici bir nitelikte olmasının ötesinde onu düşünmeye sevk edecek bir özellik taşıması gerekmektedir. Yine aynı çalışmada ilköğretim ikinci kademedeki (5-8. sınıflar) öğrenim gören öğrencilere Atatürk ilkelerine yönelik ayrıntılı bilgiler verilerek öğrencilerin, bu ilkelerin sosyal yaşama etkileri üzerine düşünmeye (kompozisyon yazarak, tartışarak vs.) sevk edilmelerinin gerekliliği üzerinde de durulmaktadır.

Evensel nitelikte değerleri ifade eden Atatürk'ün ortaya koyduğu ilkeler, yalnızca Anadolu coğrafyasında benimsenmemiş, geçmişte Osmanlı toprağı olan Balkanlar ve Orta Doğu milletlerinin de ilgi odağı olmuştur. Arnavut bir yazar bu durumu şu şekilde dile getirmektedir: *“Az zaman içinde ne büyük işler yaptınız. Ne kadar ilerlediniz. Ah ne olurdu, Arnavutluk Türkiye ile sınırdış kalabilseydi de sizden ayrılmasaydık”*. Bu sözler, Arnavutluk özelinde Türkiye'ye bakış açısını yansıtan Türkiye'nin nasıl bir cazibe merkezi olarak görüldüğünün ispatı anlamına gelen düşünceler olarak yorumlanabilir (Yel, 2003). *Az zamanda çok büyük işler* yapmak için millet bilinciyle hareket edilmesi (milliyetçilik), yeniliğe açık bir toplumun olması (inkılâpçılık), çalışmaların halk yararına yapıldığının bilincinde olunması (halkçılık), egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğuna inanılması (cumhuriyetçilik), hoş görülmesi ve bilimin ışığında ilerlenmesi (laiklik), ekonomik gelişmeye üst düzeyde önem verilmesi (devletçilik) gerekmektedir. Tüm bu ifadelerden yola çıkarak denilebilir ki Atatürk ilkelerinin ön gördüğü kişilik yapısına sahip bireyler yetiştirmek, eğitim sistemimizin en önde gelen görevidir.

Atatürk ilkelerine yönelik kazanımların öğrencilere üst düzeyde kazandırılması noktasında Atatürk ilkeleri ve inkılâp tarihi dersine gereken önemin verilmesi gerekmektedir. Bu dersin önemini belirten bir konuşmasında Aybars (2004: 38) şunları kaydetmiştir: *“Her ne kadar dersimizin başlığı Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi ise de konu sadece bu başlıkla sınırlı değildir. Bu dersin başlığı böyle olmakla beraber, yani 1919'ların, 1938'lerin kronolojisi olmakla beraber, dersimizi onun dışına çıkarmak, Türkiye'nin özel konularını da gündeme getirmek zorundayız. Ama Türkiye'nin güncel konularını gündeme getirebilmek için, önce karşımızdaki çocuklarda, gençlerde*

ortak bilinç yaratmalıyız. Bunun için ağırlıklı olarak Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihine girmeliyiz. Sonra da bu ders üzerine güncel meseleleri inşa etmeliyiz.” Yine bu ders yükümlülüğünü üstlenen bir öğretmenin sahip olması gereken nitelikleri şu cümlelerle açıklamaktadır: “Eğer hayatta en hakiki mürşit ilimdir, fendir” sözünün ne getirdiğini kavrayamamışsak, Descartes’ten başlayıp Spinoza, Voltaire, Montesqiesu, Rousseau ve Durkheim’a kadar bu sözün derinliği aktaramaz, anlatamaz ve benimseyemezsek bu dersi amacına uygun bir şekilde öğrencilere vermiş olamayız” (Aybars, 2004: 33).

Problem Durumu

Atatürk ilkelerinin felsefi temellerinin öncelikle eğitimin tüm paydaşları (özellikle de öğretmenler ve öğretmen adayları) tarafından net bir biçimde anlaşılması gerekmektedir. Gerek öğretmenler gerekse öğretmen adayları topluma yön veren ve gençliği imar eden mimarlar durumundadır. Bu anlamda Atatürk ilkelerinin öğretmen adaylarınca doğru şekilde algılanması önem taşımaktadır. Bu düşünceler ışığında çalışmanın problem durumu şu şekilde ifade edilebilir: *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Atatürk ilkelerine ilişkin algı düzeyleri ne yöndedir?*

Çalışmanın Amacı

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Atatürk ilkelerine ilişkin algılarının dağılımını ve bu dağılımın çeşitli değişkenler (cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba eğitim durumu, anne-baba mesleği ve aile gelir durumu) açısından farklılığını anlamlı olup olmadığını incelemektir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışma, nicel araştırma yöntemini esas alan, genel tarama modelinde yapılandırılmıştır. “Tarama modelleri, geçmişteki ya da şu andaki bir durumu var olduğu biçimiyle betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır” (Karasar, 2007: 77).

Çalışma Grubu

Bu çalışma 2012-2013 öğretim yılında Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı’nın 1., 2., 3. ve 4. sınıflarında

öğrenim gören öğretmen adayları üzerinde uygulanmıştır. Bu kapsamda rastgele örneklem yöntemine göre gönüllülük esasına bağlı olarak 435 öğretmen adayının görüşleri alınmıştır. Çalışma grubunun sınıf düzeyine ve cinsiyete göre dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubunda Yer Alan Katılımcılara İlişkin Betimsel Bilgiler

Cinsiyet/Sın	1.	Sın	2.	Sın	3.	Sın	4.	Sın	Topla
Erkek	41		36		56		54		187
Kadın	45		47		74		82		248
Toplam	86		83		130		136		435

Veri Toplama Aracı ve Uygulama

Çalışmada öğretmen adaylarının görüşlerini almak için araştırmacılar tarafından geliştirilen veri toplama aracı kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak kullanılan ölçeğin geliştirilme aşamasında öncelikle literatür taraması yapılmış ve alanyazından edinilen bilgiler ışığında Atatürk İlkeleri algı düzeylerini ölçmeye dönük olarak 81 maddeden oluşan madde havuzu oluşturulmuştur. Yazılan ifadeler, bir dil bilim uzmanı ve dört alan uzmanı tarafından incelenmiştir. Uzmanların görüşleri doğrultusunda ölçekteki 20 madde çıkarılmış ve ölçeğin taslak hali 61 maddeye düşürülmüştür. Bu aşamada hazırlanan ölçme aracı, 2012-2013 öğretim yılında sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünün farklı sınıf düzeylerinde öğrenim gören 385 öğretmen adayına uygulanmıştır. Dereceleme toplamları ile ölçekleme modeline uygun olarak hazırlanan maddeler (5) *Tamamen katılıyorum*, (4) *Katılıyorum*, (3) *Kısmen katılıyorum*, (2) *Katılmıyorum* ve (1) *Kesinlikle katılmıyorum* şeklinde beşli derecelendirmeye göre puanlanmıştır.

Verilerin Analizi

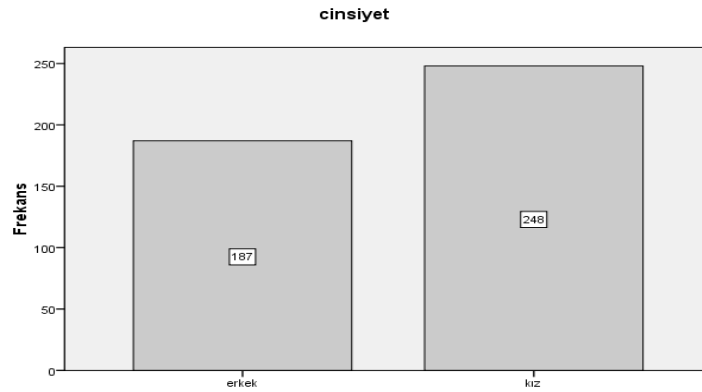
Ölçme aracının yapı geçerliğinin belirlenmesi için açımlayıcı faktör analizine başvurulmuş, 61 madde üzerinden yapılan açımlayıcı faktör analizi sonuçlarına göre; madde yük değeri .30’un altında olan 5 madde ile birden fazla faktöre yük veren ve iki faktör yükü arasındaki değer .10’dan küçük olan 25 madde ölçekten çıkarıldıktan sonra geriye kalan 31 madde üzerinde faktör analizi işlemi tekrarlanmıştır. Kline (1994)’a göre faktör yük değeri, maddelerin faktörle olan ilişkisini açıklayan bir katsayıdır. Faktör yük değerleri .30’un altında olan maddeler ile iki ayrı faktördeki faktör yükleri arasında .10 oranında

fark olmayan; bir başka ifade ile birden fazla faktöre yük veren maddelerin atılması gerekmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2011). 31 madde üzerinden yapılan açımlayıcı faktör analizi sonuçlarına göre; birinci faktör altında 5; ikinci faktör altında 5; üçüncü faktör altında 6; dördüncü faktör altında 6; beşinci faktör altında 4 ve altıncı faktör altında 5 madde yer almaktadır. *İnkılapçılık İlkesi* şeklinde isimlendirilen birinci faktördeki maddelerin faktör yük değerleri .627 ile .764 arasında; *Laiklik İlkesi* olarak isimlendirilen ikinci faktördeki maddelerin faktör yük değerleri .796 ile .832 arasında; *Milliyetçilik İlkesi* şeklinde isimlendirilen üçüncü faktördeki maddelerin faktör yük değerleri .648 ile .796 arasında; *Cumhuriyetçilik İlkesi* şeklinde isimlendirilen dördüncü faktördeki maddelerin faktör yük değerleri .590 ile .735 arasında; *Halkçılık İlkesi* şeklinde isimlendirilen beşinci faktördeki maddelerin faktör yük değerleri .667 ile .768 arasında; *Devletçilik İlkesi* olarak isimlendirilen altıncı faktördeki maddelerin faktör yük değerleri ise .626 ile .696 arasında değişmektedir. Ayrıca 31 maddelik ölçme aracının KMO değeri “.821”, ve Bartlett’s testi değeri ise $\chi^2=3356,493$; $sd=406$ ($p<.01$) olarak tespit edilmiştir. Ölçekteki 31 maddenin Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı .804 olarak tespit edilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde öğretmen adaylarının Atatürk ilkelerine ilişkin algılarının cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba eğitim durumu, anne-baba mesleği ve aile gelir durumuna göre farklılığına ilişkin ulaşılan bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Şekil 1. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımlarının Anlamlı Farklılığı için Binom Testi Sonuçları

Çalışma grubundaki erkek katılımcıların mevcudunun 187 (43 %), kadın katılımcıların mevcudunun ise 248 (57 %) olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla kadın katılımcılar ile erkek katılımcıların cinsiyet değişkeni açısından normal bir dağılım göstermedikleri ve cinsiyet dağılımları arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($p= .004$). Bu durum cinsiyet değişkeni ile ilgili yapılacak analizlerde nonparametrik test tekniklerinden yararlanılmasını gerekli kılmaktadır.

Tablo 2. Katılımcıların Atatürk İlkelerine Yönelik Algılarına İlişkin Betimsel Veriler

Atatürk İlkeleri	N	\bar{X}	S	Minimum	Maksimum
Laiklik	435	3,8818	,49951	1,80	5,00
Milliyetçilik	435	4,3613	,54863	1,17	6,00
Cumhuriyetçilik	435	4,2874	,60975	1,17	6,00
İnkılâpçılık	435	4,1972	,57473	1,60	5,00
Halkçılık	435	4,5172	,57975	1,25	4,00
Devletçilik	435	3,6286	,78680	1,00	5,00

Katılımcıların bağımsız değişken (cinsiyet, sınıf, gelir durumu vb.) ayırt etmeksizin Atatürk ilkelerine ilişkin algılarının ortalama puanları incelendiğinde en yüksek aritmetik ortalama puana sahip ilkenin halkçılık ($\bar{X}=4,51$) ilkesi olduğu görülmektedir. Devletçilik ilkesinin ise en düşük aritmetik puana ($\bar{X}=3,62$) sahip ilke olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca laiklik ilkesine ait aritmetik ortalama puanının ($\bar{X}= 3,88$) diğer ilkelerden ulaşılan aritmetik ortalamaya oranla düşük olduğu görülmektedir. Ulaşılan bulgular ışığında genel olarak öğretmen adaylarının devletçilik ve laiklik ilkelerine ilişkin algılarının diğer ilkelere nispeten olumsuz olduğu söylenebilir.

Tablo 3. Katılımcıların Atatürk İlkelerine İlişkin Algılarının Cinsiyete Göre U Testi Sonucu

İlkeler	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Laikçilik	Erkek	187	210,99	39455,50	21877,500	.307*
	Kadın	248	223,28	55374,50		
Milliyetçilik	Erkek	187	218,04	40774,00	23180,000	.995*
	Kadın	248	217,97	54056,00		
Cumhuriyetçilik	Erkek	187	212,78	39789,00	22211,000	.449*
	Kadın	248	221,94	55041,00		
İnkılâpçılık	Erkek	187	202,20	37811,50	20233,500	.022*
	Kadın	248	229,91	57018,50		
Halkçılık	Erkek	187	216,27	40442,00	22864,000	.798*
	Kadın	248	219,31	54388,00		
Devletçilik	Erkek	187	228,47	42724,00	21230,000	.130*
	Kadın	248	210,10	52106,00		

*p<.05.

Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının laiklik ilkesine ilişkin algı düzeyleri, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir (u=218,50;p>.05). Sıra ortalamaları dikkate alındığında kadın öğretmen adaylarının sıra ortalamalarının, erkek öğretmen adaylarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak aradaki sayısal fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Öğretmen adaylarının milliyetçilik ilkesine ilişkin algı düzeyleri, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir (u=231,00;p>.05). Öğretmen adaylarının cumhuriyetçilik ilkesine ilişkin algı düzeyleri, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir (u=222,00;p>.05). Sıra ortalamaları dikkate alındığında ise kadın öğretmen adaylarının sıra ortalamalarının, erkek öğretmen adaylarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak aradaki sayısal fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Öğretmen adaylarının inkılâpçılık ilkesine ilişkin algı düzeylerinin, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemesine (u=202,50;p>.05) rağmen kadın öğretmen adaylarının sıra ortalamaları puanlarının erkek öğretmen adaylardan daha yüksek olduğu gözlenmektedir. Yine katılımcıların halkçılık ilkesine ilişkin algı düzeyleri, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir (u=228,00;p>.05). Öğretmen adaylarının devletçilik ilkesine ilişkin algı düzeylerinin, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği (u=212,50;p>.05) bunun yanında kadın

öğretmen adaylarının sıra ortalamaları puanlarının erkek öğretmen adaylardan daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Genel olarak katılımcıların Atatürk ilkelerine yönelik görüşleri gruplar (kadın-erkek) bazında değerlendirildiğinde 6 ilkenin tamamında kadınların erkeklere nispeten algı düzeylerinin daha üst düzeyde ve olumlu yönde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların Atatürk İlkelerine İlişkin Algılarının Sınıf Düzeyine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

İlkeler	Sınıf Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
Cumhuriyetçilik	1. Sınıf	86	212,51	3	,520	.914*
	2. Sınıf	83	214,94			
	3. Sınıf	130	221,14			
	4. Sınıf	135	224,34			
Milliyetçilik	1. Sınıf	86	210,24	3	5,397	.145*
	2. Sınıf	83	215,93			
	3. Sınıf	130	222,21			
	4. Sınıf	135	238,50			
Halkçılık	1. Sınıf	86	223,34	3	3,824	.281*
	2. Sınıf	83	229,42			
	3. Sınıf	130	223,65			
	4. Sınıf	135	200,83			
Devletçilik	1. Sınıf	86	229,15	3	1,447	.694*
	2. Sınıf	83	221,67			
	3. Sınıf	130	215,31			
	4. Sınıf	135	209,30			
Laiklik	1. Sınıf	86	210,23	3	.553	.907*
	2. Sınıf	83	213,33			
	3. Sınıf	130	216,56			
	4. Sınıf	135	223,20			
İnkılâpçılık	1. Sınıf	86	226,91	3	4,539	.209*
	2. Sınıf	83	209,64			
	3. Sınıf	130	201,89			
	4. Sınıf	135	231,37			

*p<.05

Tablo 4 incelendiğinde katılımcıların cumhuriyetçilik ilkesine yönelik algıları, sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($x^2=0,520;p>.05$). Bu bulgu, öğretmen adaylarının cumhuriyetçilik ilkesine yönelik algıları üzerinde sınıf düzeyi değişkeninin anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Ancak sıra ortalamalarına bakıldığında öğretmen adaylarının söz konusu ilkeye ilişkin algılarının 1. sınıftan 4. sınıfa doğru artan bir eğilimin gösterdiği görülmektedir. Bu anlamda cumhuriyetçilik ilkesinin temel niteliklerinin öğrencilerde yerleşmesi ve doğru algılanması üzerinde lisans eğitiminin etkili olduğu, başka bir anlatımla Atatürk ilkeleri ve cumhuriyet tarihi gibi derslerin öğrencilerin algıları üzerinde olumlu bir etkilerinin olduğu söylenebilir.

Yine öğretmen adaylarının milliyetçilik ilkesine yönelik algıları ile devam edilen sınıf düzeyi arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı ($x^2=5,397;p>.05$) tespit edilmiştir. Bu bulgu, öğretmen adaylarının sınıf düzeylerinin milliyetçilik ilkesine yönelik algıları üzerinde bir farklılık oluşturmadığını göstermektedir. Sıra ortalama puanları dikkate alındığında ise öğretmen adaylarının milliyetçilik ilkesine ilişkin algılarının 1.sınıftan 4. sınıfa doğru bir gelişim gösterdiği gözlenmiştir. Bu anlamda üniversitede verilen eğitimin milliyetçilik ilkesinin daha doğru algılanması üzerinde önemli bir rolünün olduğu söylenebilir.

Katılımcıların halkçılık ilkesine yönelik algıları ile sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir ($x^2=3,824;p>.05$). Ulaşılan bu bulgu, devam edilen sınıf düzeyinin öğretmen adaylarının halkçılık ilkesine yönelik algıları üzerinde bir farklılık oluşturmadığını göstermektedir.

Öğretmen adaylarının devletçilik ilkesine yönelik algıları ile devam edilen sınıf düzeyi arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı ($x^2=1,447;p>.05$) tespit edilmiştir. Bu bulgu, öğretmen adaylarının sınıf düzeylerinin devletçilik ilkesine yönelik algıları üzerinde bir farklılık oluşturmadığını göstermektedir. Sıra ortalama puanları incelendiğinde ise öğretmen adaylarının devletçilik ilkesine ilişkin algı puanlarının 1. sınıftan 4. sınıfa doğru azaldığı, dolayısıyla sınıf düzeyi yükseldikçe devletçilik ilkesine olan algının olumsuz yönde değiştiği gözlenmiştir. Bu durum, öğretmen adaylarının mezun olmaya yaklaştıkça iş bulma kaygısına düştüğü, öğretmenlik mesleğine başlayabilmek için KPSS'yi geçmek zorunda olduğu, başka bir deyişle mezun olma sürecinde özel sektörde çalışmayı ikinci planda tutarak devletten iş, yatırım, istihdam

beklemekte olduklarından dolayı söz konusu ilkeye ilişkin olumsuz bir algı içine girmiş oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Katılımcıların laiklik ilkesine yönelik algıları, sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($x^2=0,553;p>.05$). Bu bulgu, öğretmen adaylarının laiklik ilkesine yönelik algıları üzerinde sınıf düzeyi değişkeninin anlamlı bir etkisinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Aynı şekilde sıra ortalaması puanları dikkate alındığında 1. sınıf düzeyindeki öğretmen adaylarına ait laiklik algısının en düşük düzeyde olduğu ve 2.,3.,4. sınıf düzeylerinde ise öğretmen adaylarının algı puanlarının doğrusal bir gelişim göstererek yükseldiği görülmektedir. Üniversite verilen eğitiminin (Atatürk ilkeleri ve cumhuriyet tarihine ilişkin derslerin) öğrencilerin laiklik ilkesine ilişkin algılarının olumlu yönde gelişmesinde etkisinin olduğu yargısını doğrulamaktadır. Ancak unutulmamalıdır ki hem cumhuriyetçilik ve milliyetçilik ilkeleri hem de laiklik ilkesine ilişkin algıları üzerinde sınıf düzeyinin istatistiksel açıdan anlamlı bir etkisi söz konusu değildir.

Öğretmen adaylarının inkılapçılık ilkesine yönelik algıları ile devam edilen sınıf düzeyi arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı ($x^2=4,539;p>.05$) tespit edilmiştir. Bu bulgu, öğretmen adaylarının inkılapçılık ilkesine yönelik algıları üzerinde sınıf düzeyi değişkeninin anlamlı bir etkisinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Bununla birlikte 4. Sınıf düzeyindeki öğretmen adaylarına ait sıra ortalaması puanlarının diğer sınıf düzeylerindeki öğretmen adaylarının sıra ortalaması puanlarına nispeten daha yüksek olduğu dolayısıyla bu sınıf düzeyindeki katılımcıların gelişmeye ve yeniliğe daha açık oldukları söylenebilir.

Tablo 5. Katılımcıların Atatürk İlkelerine İlişkin Algılarının Aile Gelir Düzeyine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

İlkeler	Gelir Durumu	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	P
Cumhuriyetçilik	750'den az	57	212,41	4	2,812	.590*
	751-1500	212	211,90			
	1501-2500	130	231,52			
	2501-4000	28	214,50			
	4001'den fazla	7	180,00			
Milliyetçilik	750'den az	57	197,32	4	4,954	.292*
	751-1500	212	217,29			
	1501-2500	130	233,25			
	2501-4000	28	194,63			
	4001'den fazla	7	187,29			
Halkçılık	750'den az	57	242,20	4	4,705	.319*
	751-1500	212	227,82			
	1501-2500	130	215,30			
	2501-4000	28	197,21			
	4001'den fazla	7	192,51			
Devletçilik	750'den az	57	211,35	4	1,464	.833*
	751-1500	212	215,53			
	1501-2500	130	219,18			
	2501-4000	28	243,87			
	4001'den fazla	7	269,71			
Laiklik	750'den az	57	196,21	4	2,802	.592*
	751-1500	212	216,33			
	1501-2500	130	226,12			
	2501-4000	28	233,67			
	4001'den fazla	7	254,31			
İnkılâpçılık	750'den az	57	193,61	4	3,233	.520*
	751-1500	212	216,32			
	1501-2500	130	227,44			
	2501-4000	28	225,70			
	4001'den fazla	7	208,86			

*p<.05

Aile gelir düzeyleri açısından grupların normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kolmogorov-Smirnov testi sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir [$D_{(4)}=6,477;p<.05$]. Grupların normal dağılım göstermemesi, verilerin analizi sürecinde nonparametrik test tekniklerinin kullanılmasını gerekli kılmaktadır. Aile gelir durumu değişkeni açısından hangi gruplar arasında anlamlı farklılık olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan kruskall wallis testi sonuçlarına göre; katılımcıların aile gelir düzeyleri ile cumhuriyetçilik ilkesine ilişkin algıları arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı ($x^2=2,812;p>.05$) tespit edilmiştir. Bu bulgu, katılımcıların aile gelir düzeylerinin cumhuriyetçilik ilkesine yönelik algıları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Grupların sıra ortalamaları puanı birbirine yakın değerler gösterse de 4000 tl ve üzeri aile gelir düzeyindeki öğretmen adaylarının söz konusu ilkeye yönelik algılarının diğer gruplara nispeten daha düşük seviyede olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle üst gelir grubu diye nitelendirilebilecek 4000 tl ve üzeri maddi gelire sahip ailelerin çocuklarında cumhuriyetçilik algısını gösteren sıra ortalama puanı daha düşük düzeydedir.

Katılımcıların milliyetçilik ilkesine yönelik algılarının, aile gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği ($x^2=4,954;p>.05$) belirlenmiştir. Bu bulgu, öğretmen adaylarının milliyetçilik ilkesine yönelik algı düzeyleri üzerinde aile gelir durumunun anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının halkçılık ilkesine yönelik algılarının, aile gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği ($x^2=4,705;p>.05$) saptanmıştır. Sıra ortalamaları dikkate alındığında ise halkçılık ilkesine yönelik algı düzeyi en düşük olan grubun 750 tl'den düşük aile gelir düzeyine sahip öğretmen adaylarından oluştuğu; söz konusu ilkeye algı düzeyi en yüksek grubun ise 4000 tl ve üzeri aile gelirine sahip katılımcılardan oluştuğu görülmektedir. Bu bulgu, katılımcıların aile gelir düzeyleri ile halkçılık ilkesine yönelik algıları arasında ters orantının olduğu; başka bir anlatımla aile gelir düzeyi yükseldikçe halkçılık ilkesine ilişkin algının olumsuz yönde değişim gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

Öğretmen adaylarının devletçilik ilkesine yönelik algılarının, aile gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği ($x^2=1,464$) tespit edilmiştir. Bu bulgu, öğretmen adaylarının aile gelir düzeylerinin devletçilik ilkesine yönelik algıları üzerinde bir farklılık oluşturmadığını göstermektedir. Gruplara ait sıra ortalamaları puanları incelendiğinde ise 750 tl'den az aile gelirine sahip öğretmen adaylarının devletçilik ilkesine yönelik algıları en olumsuz grup

olduğu; bu durumun aksine 4000 tl'den fazla aile gelirine sahip katılımcıların ise devletçilik ilkesine yönelik algıları en olumlu grup olduğu görülmektedir. Diğer grupların sıra ortalamaları da dikkatle incelendiğinde söz konusu ilkeye ilişkin algı düzeylerinin gelir düzeyi fazla olan gruplar lehine olumlu yönde değiştiği gözlenmiştir. Başka bir anlatımla katılımcıların aile gelir düzeyleri ile devletçilik ilkesine yönelik algıları arasında paralel bir ilişki söz konusudur.

Katılımcıların laiklik ilkesine ilişkin algılarının aile gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği ($\chi^2=2,802;p>.05$) tespit edilmesine rağmen gruplara ait sıra ortalama puanları dikkate alındığında katılımcıların aile gelir düzeyi ile laiklik ilkesine yönelik algıları arasında paralel bir ilişki olduğu gözlenmiştir. Başka bir anlatımla aile gelir düzeyi yükseldikçe laiklik algısının olumlu yönde bir değişim gösterdiği; diğer taraftan aile gelir düzeyi düştükçe laiklik algısının olumsuz yönde bir değişim gösterdiği saptanmıştır. Bu durum, katılımcıların laiklik algısının gelir düzeyi değişkenine bağlı olarak farklılaştığını göstermektedir.

Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının inkılâpçılık ilkesine yönelik algılarının, aile gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği ($\chi^2=3,233;p>.05$) saptanmıştır. Bu bulgu, öğretmen adaylarının inkılâpçılık ilkesine yönelik algıları üzerinde sınıf düzeyi değişkeninin anlamlı bir etkisinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 6. Öğretmen Adaylarının Anne ve Baba Eğitim Durumuna Göre Atatürk İlkelerine İlişkin Algılarının Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Anne_egt	153,747	4	38,437	,249	.910*
Baba_egt	184,695	4	46,174	,299	.879*
Baba_egt Anne_egt	* 849,644	11	77,240	,500	.903*
Hata	63969,545	414	154,516		
Toplam	65516,313	433			

*p<.05

Anne eğitim durumuna göre annesi okuryazar olmayan öğretmen adaylarının Atatürk ilkelerine ilişkin algılarını gösteren aritmetik ortalama puan $\bar{X}=128,57$; annesi ilkokul mezunu öğretmen adaylarının aritmetik ortalama puanı $\bar{X}=128,38$; anne eğitim düzeyi ortaokul olan öğretmen adaylarının ortalama puanı $\bar{X}=126,91$; anne eğitim düzeyi lise olan katılımcıların ortalama puanı $\bar{X}=130,35$ ve anne eğitim düzeyi üniversite olan öğretmen adaylarının ortalama puanı $\bar{X}=134,14$ değerindedir. Analiz sonucunda elde edilen sayısal bulgular, beş grupta yer alan öğretmen adaylarının Atatürk ilkelerine ilişkin algılarının anlamlı bir farklılık göstermediğini açıklamaktadır [$F_{(4-414)}=0,249; p>.05$]. Başka bir ifadeyle öğretmen adaylarının annelerinin okuryazar olmaması, ilkokul mezunu olması, ortaokul mezunu olması, lise mezunu olması ya da üniversite mezunu olması katılımcıların Atatürk ilkelerine ilişkin algılarının farklılaşmasına yol açmamaktadır. Dolayısıyla anne eğitim durumunun öğretmen adaylarının Atatürk ilkelerine ilişkin algıları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı anlaşılmaktadır. Ancak gruplar bazında katılımcılara ait aritmetik ortalama puanlar incelendiğinde anne eğitim durumu üniversite olan öğretmen adaylarının Atatürk ilkelerine ilişkin algılarının diğer gruplara nispeten daha yüksek değerde olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Babası okuryazar olmayan öğretmen adaylarının Atatürk ilkelerine ilişkin algılarını gösteren aritmetik ortalama puan $\bar{X}=122,17$; babası ilkokul mezunu öğretmen adaylarının aritmetik ortalama puanı $\bar{X}=128,29$; baba eğitim düzeyi ortaokul olan öğretmen adaylarının ortalama puanı $\bar{X}=128,46$; anne eğitim düzeyi lise olan katılımcıların ortalama puanı $\bar{X}=128,56$ ve baba eğitim düzeyi üniversite olan öğretmen adaylarının ortalama puanı $\bar{X}=127,69$ 'dur. Analiz sonucunda elde edilen sayısal bulgular bu beş grupta yer alan öğretmen adaylarının Atatürk ilkelerine ilişkin algılarının anlamlı bir farklılık göstermediğini açıklamaktadır. [$F_{(4-414)}=0,299; p>.05$]. Bu bulgu, öğretmen adaylarının baba eğitim durumlarının Atatürk ilkelerine ilişki algılarını etkilemediği şeklinde yorumlanabilir.

Öğretmen adaylarının anne eğitim düzeylerinin ve baba eğitim düzeylerinin Atatürk ilkelerine ilişkin algıları üzerindeki ortak etkisinin anlamlı olmadığı bulunmuştur [$F_{(11-414)}= 0,500; p>.05$]. Başka bir anlatımla anne eğitim düze okuryazar olmayan, ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan katılımcıların Atatürk ilkelerine ilişkin algılarının baba eğitim durumuna göre; baba eğitim durumu okuryazar olmayan, ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu katılımcıların Atatürk ilkelerine ilişkin algılarının da anne eğitim durumuna göre farklılaşmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 7. Öğretmen Adaylarının Anne ve Baba Meslek Durumuna Göre Atatürk İlkelerine İlişkin Algılarının Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Baba mesleği	370,886	4	92,721	,608	.657*
Anne mesleği	409,445	4	102,361	,672	.612*
Baba mes*Anne mes	2385,691	15	159,046	1,44	.409*
Hata	62490,379	410	152,416		
Toplam	65516,313	433			

*p<.05

Babası memur olan öğretmen adaylarının Atatürk ilkelerine ilişkin algılarının aritmetik ortalama puanı $\bar{X}=129,45$; babası işçi olanların aritmetik ortalama puanı $\bar{X}=129,39$; babası çiftçi olanların aritmetik ortalamaları $\bar{X}=127,56$; babası serbest meslek sahibi katılımcıların aritmetik ortalaması $\bar{X}=129,42$; babası emekli olanların aritmetik ortalaması $\bar{X}=127,21$ 'dir. Analiz sonucunda elde edilen sayısal bulgular, bu beş grupta yer alan öğretmen adaylarının Atatürk ilkelerine ilişkin algılarının anlamlı bir farklılık göstermediğini açıklamaktadır [$F_{(4-410)}=0,608;p>.05$].

Anne meslek türü açısından öğretmen adayların Atatürk ilkelerine ilişkin algıları incelendiğinde; annesi memur olanların aritmetik ortalama puanı $\bar{X}=128,46$; annesi işçi olan katılımcıların aritmetik ortalaması $\bar{X}=128,55$; annesi çiftçi olanların ortalama puanı $\bar{X}=126,43$; annesi ev hanımı olan öğretmen adaylarının ortalama puanı $\bar{X}=130,67$ ve son olarak annesi emekli olan katılımcıların Atatürk ilkelerine ilişkin algılarını gösteren aritmetik ortalama puan $\bar{X}=134,45$ değerindedir. Analiz sonucunda elde edilen sayısal bulgular, bu beş gruptaki katılımcıların Atatürk ilkelerine ilişkin algıları ile anne meslek türü arasında anlamlı farklılığın olmadığını göstermektedir [$F_{(4-410)}=0,672;p>.05$]. Başka bir anlatımla katılımcıların Atatürk ilkelerine ilişkin algıları üzerine anlamlı bir etkisi olmayan anne meslek türleri, öğretmen adaylarının Atatürk ilkelerine ilişkin algılarının farklılaşmasına yol açmamıştır.

Öğretmen adaylarının anne meslek türünün ve baba meslek türünün Atatürk ilkelerine ilişkin algıları üzerindeki ortak etkisinin anlamlı olmadığı bulunmuştur [$F_{(15-410)}=1,44; p>.05$]. Başka bir anlatımla anne mesleği memur,

çiftçi, işçi, ev hanımı ve emekli olan katılımcıların Atatürk ilkelerine ilişkin algılarının baba meslek türüne göre; babasının mesleği memur, çiftçi, işçi, serbest meslek ve emekli olan katılımcıların Atatürk ilkelerine ilişkin algılarının ise anne meslek türüne göre farklılaşmadığı anlaşılmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonucunda ulaşılan bulgulara göre genel olarak öğretmen adaylarının Atatürk ilkelerine ilişkin algı düzeylerinin ortalama puanın üstünde olduğu görülmektedir. Bununla birlikte cumhuriyetçilik, milliyetçilik, halkçılık ve inkılâpçılık ilkelerinin katılımcılar tarafından doğru algılandığı tespit edilmiş; laiklik ve devletçilik ilkelerinin ise öğretmen adaylarınca yanlış algılandığı saptanmıştır. Laiklik ilkesinin temelde din ve vicdan özgürlüğü, toplumdaki kişilerin dini inanışına saygıyı esas aldığı düşünüldüğünde söz konusu ilkeye ilişkin yanlış alguları olan katılımcıların demokrasiye ilişkin algılarının ne düzeyde olduğu da ayrıca merak edilmektedir. Yine ekonomik sistemin sağlıklı işleyebilmesi için bir gereksinim olarak ortaya çıkan devletçilik ilkesine ilişkin katılımcıların yanlış yönde algılarının (*tüm yatırımlar devlet tarafından yapılsın, özelleştirme ve özel yatırımdan mümkün olduğunca kaçınılsın* gibi) olduğu tespit edilmiştir.

Atatürk ilkeleri önem sıralamasında ilk üç sırayı alan cumhuriyetçilik, milliyetçilik ve halkçılık ile diğer ilkeleri de kapsayıcı bir niteliğe sahip inkılâpçılık ilkesinin katılımcılar tarafından doğru bir şekilde algılandığı görülmüştür. Laiklik ve devletçilik ilkelerinin yanlış algılanmasıyla ilgili olarak toplumda bu ilkenin (özellikle de laiklik) TV haber programlarında, açık oturumlarda vs. gündemden düşmemesinin etkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca kamuoyunu kendi fikirlerine göre etkileme ve yönlendirme konumunda olan sorumluların (politikacı, yazar vs.) söz konusu ilkeye ilişkin farklı fikirler öne sürmeleri yerine ortak bir anlayış ve tanımdan hareketle düşüncelerini tartışmaları önerisinde bulunulabilir.

Cinsiyet değişkeni açısından gruplar incelendiğinde kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına nispeten Atatürk ilkelerini daha doğru algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Sınıf düzeyi değişkeni açısından gruplar incelendiğinde katılımcıların Atatürk ilkelerine ilişkin algıları arasında anlamlı farklılık tespit edilmemesine rağmen cumhuriyetçilik, milliyetçilik, laiklik ilkelerinde katılımcıların sınıf düzeyi yükseldikçe cumhuriyetçilik, milliyetçilik ve halkçılık ilkelerine yönelik algılarını yansıtan ortalama puanların da yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca ulaşılmasında lisans düzeyinde Atatürk ilke ve inkılâpları, Türkiye

Cumhuriyeti tarihi gibi derslerin olmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Ancak devletçilik ilkesine ilişkin katılımcıların algı düzeylerini yansıtan ortalama puanlarının ise sınıf düzeyi ile ters orantılı olduğu sonucuna varılmıştır.

Aile gelir düzeyi değişkeni açısından öğretmen adaylarının Atatürk ilkelerine ilişkin algılarının gruplar bazında anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır. Bununla birlikte aile gelir düzeyinin yükselmesine paralel olarak devletçilik ve laiklik ilkelerinin de daha doğru anlaşıldığının kanıtı olan ortalama puanların yükseldiği; diğer taraftan ters orantılı şekilde aile gelir düzeyi yükseldikçe halkçılık ilkesinin yanlış algılanmaya doğru bir eğilim gösterdiği tespit edilmiştir.

Anne ve baba eğitim düzeyleri ile anne ve baba meslek türlerinin katılımcıların Atatürk ilkelerine yönelik algıları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Fakat anne eğitim durumu üniversite olan adayların Atatürk ilkelerini diğer gruplara nispeten daha doğru algıladıkları sonucuna da varılmıştır.

İlgili alanyazında Atatürk ilkelerine yönelik algı düzeylerinin belirlenmesi üzerine bir araştırmaya ulaşılamamıştır. Ancak Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersiyle ilgili olarak Gülmez (2003), Yılmaz (2004), Doğaner (2005) ve Akbaba (2009) tarafından yapılan çalışmalarda katılımcıların Atatürk ilkeleri ve inkılâp tarihi dersine yönelik olumlu tutuma sahip oldukları ve bu dersin gerekliliğine inandıkları tespit edilmiştir. Adı geçen araştırmacıların ulaştıkları sonuçların, yapılan bu çalışma sonuçlarını desteklediği görülmektedir. Başka bir deyişle önceki yapılan çalışmalarda katılımcıların Atatürk ilkeleri ve inkılâp tarihi dersine yönelik olumlu görüş bildirmelerinin Atatürk ilkelerinin doğru algılanması üzerinde etkisinin olduğu şeklinde bir yorumda bulunulabilir. Gerek Atatürk ilkeleri ve inkılâp tarihi dersine yönelik yapılan çalışmalarda gerekse Atatürk ilkeleri üzerine yapılan söz konusu çalışmada istenilen düzeyde olumlu sonuçlara ulaşılması; Atatürk ilkelerinin toplumda kabul gördüğünün, doğru algılandığının ve söz konusu ilkelerin gelecekte de varlığını devam ettirebilmesi adına onlara sahip çıktığının kanıtı olarak değerlendirilebilir. Ayrıca eğitim kurumlarının (özellikle lisans düzeyinde) Atatürk ilkelerinin öğrenciler tarafından doğru algılanmasında başarılı bir rol oynadıkları görülmekle birlikte devletçilik ve laiklik ilkesinin nitelikleri, kapsamı üzerinde özellikle durulmalı ve öğrencilerin de görüşlerine başvurularak tartışılmalı ve böylelikle ilkelerin doğru anlaşılması sağlanmalıdır. Çünkü eğitim fakültelerinden mezun olan adayların yakın gelecekte öğretmen unvanıyla yeni nesiller yetiştirme görevini üstlenecekleri unutulmamalıdır.

KAYNAKÇA

ADEM, M. ve KARAKÜTÜK, K. (1992). *Ortaöğretim Kurumlarında İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Öğretimi ve Sorunları*, Ankara: TED X. Öğretim Toplantısı 21-22 Mayıs.

AKBABA, B. (2009). “Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Dersinin Öğretimine Yönelik Bir Durum Değerlendirmesi (Gazi Üniversitesi Örneği)”, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13 (1): 29-52.

AYBARS, E. (2004). Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihinin Amaç ve Kapsamı. (Ed. Bahaeddin YEDİYILDIZ, T. Faik ERTAN ve Kutay ÜSTÜN), *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihinde Yöntem Arayışları*, (32-41). Ankara: Siyasal Kitabevi.

AYTEPE, O., DAĞISTAN, A., ERTAN, T. F. vd. (2003). *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*, Siyasal Kitabevi: Ankara.

ÇOKLUK, Ö., ŞEKERCİOĞLU, G. ve BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2010). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik SPSS ve LISREL Uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

DOĞAN, O. (2011). *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi (XIX.-XX. Yüzyıl Türkiye)*, Okutman Yayıncılık: Ankara.

DOĞANER, Y. (2005). Yüksek Öğretimde Atatürk İlke ve İnkılâplarının Öğretimi ile İlgili Düşünceler. (Ed. Mehmet SARAY, Hüseyin TOSUN), *Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Konularının Öğretimi*, (281-286). Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları: Ankara.

DÖNMEZ, C. ve YAZICI, K. (2008). *T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Konularının Öğretimi*, Nobel Yayınevi: Ankara.

EMİROĞLU, G. (2006). İlköğretim Düzeyinde İnkılâp Tarihi Ders Konularının Öğretimi: Metot ve Etkinlikler. (Ed. Yasemin Doğaner), *Türk Eğitim Sisteminde Atatürkçülük ve Cumhuriyet Tarihi Öğretimi*, (97-119). Hacettepe Üniversitesi Yayınları: Ankara.

ERASLAN C. (2003). *Yakın Dönem Türk Düşüncesinde Halkçılık ve Atatürk*, Kum Saati Yayıncılık: İstanbul.

EROĞLU, H. (1989). *Atatürk ve Cumhuriyet*, Atatürk Kültür; Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları: Ankara.

GÖKÇEN, S. (1982). *Atatürk'ün İzinde Bir Ömür Böyle Geçti*, Türk Hava Kurumu Yayınları: . İstanbul.

GÜL, M. (1995). *Türk İnkılâp Tarihi*, Barış Yayınları: Ankara.

GÜLMEZ, N. (2003), “Üniversite Gençliğinin Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Dersine Bakışı”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 19 (57): 1043-1088.

- KAFESOĞLU, İ. ve Saray, M. (1983). *Atatürk İlkeleri ve Dayandığı Tarihi Temeller*, Kazancı Matbaacılık Sanayi Yayınları: İstanbul.
- KARASAR, N. (2007). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Bilim Kitap Kırtasiye Yayınevi: Ankara.
- KILIÇ, A. (1955). *Atatürk'ün Hususiyetleri*, Sel Yayınları: İstanbul.
- KILIÇKAYA, D. (2008). *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*, Siyasal Yayınevi: Ankara.
- KLİNE, P. (1994). *An Easy Guide to Factor Analysis*, Routledge: UK.
- KUBALI, H. N. (1973). *Türk Devrim (İnkılâp) Tarihi*, Harp Akademileri Basımevi: İstanbul.
- ÖZDEN, M. (2006). "Türkiye'de Halkçılığın Evrimi (1908-1918)", *Sosyal Bilimler Dergisi*, 16: 89-100.
- PALAZOĞLU, A. B. (1996). *Atatürk İlkeleri*, Türk Hava Kurumu Yayınları: Ankara.
- PAMAK, M. (2004). *Kemalizm, Laiklik, Şehidlik*, Ekin Yayınları: İstanbul.
- TAŞKIRAN, C. (1994). "Atatürk Döneminde Demokrasi Denemeleri (1925-1930)", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 4 (14).
- TURAN, R., SAFRAN, M., HAYTA, N. vd. (2011). *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- TÜZÜN, N. ve SAFRAN, M. (1988). *Atatürk İlkelerinde Devletçilik, Cumhuriyetçilik*, Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.
- YALÇIN, S., TURAN, M. ve EKİNCİKLİ, M. vd. (2008). *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi*. Ankara: Berikan Yayınevi.
- YEL S. (2003). "Atatürk ve İnkılâplarının Arnavutluk'taki Tesirleri", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 19 (55): 105-125.
- YILMAZ M., ERTAN, T. F. ve SARINAY, Y. vd. (1998). *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*, Siyasal Kitabevi: Ankara.
- YILMAZ, M. (2004). "Eğitim Bilimi ve Bilim Teknolojisi Işığında Yeni Yöntem Arayışları", (Ed. Bahaeddin YEDİYILDIZ, Temuçin Faik ERTAN, Kutay ÜSTÜN), *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi 'nde Yöntem Arayışları*, (100-111). H.Ü. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü: Ankara.
- www.ataturkdevrimleri.com/yazi-51-inkilapcilik-ilkesi.html
(18.06.2012).

